

Kolumna

Piše:
Izudin KEŠETOVIĆ
(autor je profesor
na Ekonomskom
fakultetu u Tuzli)

SUFICIT
TRGOVINSKE
BILANSE
PRIVREDE
BOSNE I
HERCEGOVINE
MJERIO SE
STOTINAMA
MILIONA
DOLARA.
BROJ RADNIH
MJESTA
U INDUSTRIJI
JE IZNOSIO
NA STOTINE
HILJADA. SVI
PROIZVODI SU
BILI DOMAĆI
JER SU BILI
OD VODE,
ŠUME, RUDA
METALA
I NEMETALA
KOJI SU SE
EKSPLOATISALI
I PRERAĐIVALI

DA LI POSTOJI SPAS za posrnule industrijske firme?

Radnici Koksno-hemij-skog kombinata Lukavac i Aluminijskog kombinata Mostar su i dalje u strahu za svoja radna mjesta. Prvi i drugi koji su pogođeni ukupnim stanjem u privredi Bosne i Hercegovine.

O onima koji su ugašeni niko više ne govori. "Polihem" i TDI Tuzla iz sastava "Sodaso holdinga" Tuzla, "Rudi Čajavec" i "Incel" Banjaluka. "Energoinvesta" Sarajevo više nema, jer se bio "rastegao" od Tuzle, preko Zvornika, Mostara do Sarajeva.

U ozračju borbe za konstitutivnost naroda Bosne i Hercegovine i izbor predstavnika svih naroda i ostalih u institucije vlasti dešava se lagano umiranje industrije.

Ekološki problemi u KHK Lukavac i njegovoj kćerki GIKIL Lukavac su vrh problema koji traju više od dvije decenije. Isto se dešava s "Aluminijem" u Mostaru, koji je pred novim valom udara cijena električne energije i glinice.

O Glinici je suviše govoriti. Projekat snova koji je objedinio sirovinisku osnovu, tehnologiju i znanje prepušten je na milost i nemilost onih koji su ga vodili u nepoznato.

Sva priča postaje suvišna i više spada u kukanje na groblju uništene industrije koja je povezala ugalj i slanicu iz Tuzle, boksit i vode Drine, koks i željezo u Zenici, aluminij u Mostaru i proizvode u metalnom i elektro kompleksu koji su se prodavali diljem svijeta.

Suficit trgovinske bilanse privrede Bosne i Hercegovine mjerio se stotinama miliona dolara. Broj radnih mjesta u industriji je iznosio na stotine hiljada. Svi proizvodi su bili domaći jer su bili od vode, šume, ruda metala i ne-

metala koji su se eksploatisali i pre-rađivali.

I dok radnici KHK - GIKIL Lukavac čekaju "ekološki katil ferme", u "Aluminiju" Mostar su pred "zidom plaća". Državni kapital, mali dioničari, strani partneri su u vlasničkoj strukturi ovih nekada sigurnih i pouzdanih proizvodnih kapaciteta. Svi silni političari koji žude za udobnim pozicijama vlasti od 10 kantona, distrikta, dva entiteta i jednog državnog nivoa, njih od nekoliko stotina koji će naslijediti administraciju od nekoliko hiljada po raznim resorima silnih ministarstava, agencija, službi, neće moći odgovoriti potrebama onih koji su trenutno na izdisaju.

Sav silan novac koji se mjeri stotinama miliona KM i nekoliko milijardi KM je negdje iscurio. Ostala je "šuplja školjka" koju je nemoguće popuniti stotinama i milijardama eura kredita svih međunarodnih finansijskih institucija na čelu sa Svjetskom bankom i Međunarodnim monetarnim fondom. Silne dubioze u sektoru privrede su pokrivene nerealnom javnom potrošnjom i javnim dugom koji se polako penje na cifre koje iznose iznad desetine milijardi KM.

Deficiti javne potrošnje koja se iskazuje na tekućem računu se polahko preljevaju na platno-bilansne pozicije koje se u deficitu trgovinskih i platnih bilansi svake godine iskazuju u milijardama KM. Jedino jednostrani transferi koji dolaze u vidu doznaka građana iz inostranstva popravljaju sliku stanja. Efekti ovih transakcija direktno ili indirektno, zvanično ili nezvanično se mjeru na nekoliko milijardi KM. Od tog silnog novca koji se slijeva iz inostranstva koristi imaju oni koji su imali sreću da se posredno ili neposredno okoriste bilo da se radi o rodbini ili pla-

ćenom porezu iz kojeg se plaća silna administracije i javne službe u obrazovanju i zdravstvu.

U Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine ne manjka dokumenata o industrijskoj politici. Akcioni planovi postoje. Postoje usvojeni planovi. Sektorske politike se pripremaju ili se o njima diskutuje. Čak i u posljednjem mjesecu redovnog mandata aktuelne Vlade Federacije BiH se donosi odluka na izradi dokumenata sektorskih politika. Taj posao su u Vladi Republike Srpske davno već valjano uradili. Znači, ne manjka dokumenata. Ono što postaje problem jeste činjenica da ovi dokumenti zapravo predstavljaju "svrhu sami sebi" ('en end in itself'). Ključni nedostatak istih je u nepostojanju jasno definisanih ciljeva i instrumenata. Čak i entitetska podijeljenost ne predstavlja razlogom jasno definisane odgovornosti za sprovođenje iste. Ono što je tužno je da vlast entiteta Bosne i Hercegovine imaju industrijske politike, ali ne rade na sprovođenju istih.

Problem je u nedostatku mjera podrške industrijskim firmama. Ne znajući šta je cilj industrijske politike i ne poduzimajući konkretne mjere, vlast očito ne može očekivati rezultate.

Posrnule firme "Birač" Zvornik, KHK Lukavac, "Alumini" Mostar vode tešku bitku. Ogroman kapital i potencijal koji se mjeri stotinama i milijardama KM samo "latentno" postoji.

Isti se može ugasi i postati "stari otpad" sa armijom raspuštene radne snage. Alarm je davno uključen. Isti se povremeno gasi po volji vladajućih struktura. Neugodan zadatak otpadnih supstanci ili izljevi prljavog novca iz pljačkaških afera zagađuje vazduh, vodu ili političku hemisferu nosilaca vlas-

ti koji štafetno predaju problem. Primjer sa brodogradnjom u susjednoj državi i najmlađoj članici Evropske unije je najbolji i svakako poučan. I dok se posljedice afere "Agrokor" nisu još sagledale i sanirale, mobilnost vlasti Hrvatske je na visokom nivou.

Politička klima izazvana posrnućem brodogradnje ima daleko veće posljedice. Za vlast u Bosni i Hercegovini to isto se ne može reći osim ako bi se izuzelo Ministarstvo za vanjsku trgovinu BiH, koje se javlja u ulozi vatrogasca u slučajevima jabuke, mlijeko, meso. Problemi industrije u Bosni i Hercegovini postaju očiti. Vlast na iste objektivno ne može reagovati jer za rješavanje istih treba armija sposobnih i stručnih kadrova. Podobni po liniji stranaka ili familijarnih veza ne dolaze u obzir. Isti se mogu tretirati kao socijalni slučajevi u prilikama izbornih poraza. Zato je sva retorika vlasti podređena kvazinacionalnim interesima. Zaposlenim u Zvorniku, Lukavcu, Mostaru teško da može ko pomoći. Njihovi problem su daleko od zdrave logike da je ova država bogata, a narod je siromašan. Ogromni potencijal materijalni i ljudski se topi. Kapital je "najstrašljivija ptica". Kapital ne voli nesigurnost. On bježi tamo gdje je sigurno i gdje nema rizika. Za radnu snagu je suviše govoriti jer desetine njih su na Zapadu, a novi kontingenti "seljenja" se najavljuju. Prva pretpostavka za nove javne politike i industrijsku politiku je politička sigurnost i odsutnosti postojanja bilo kakvih oblika nesporednosti i "sukoba". Ako smo u bilo čemu sposobni, onda tog talenta za nesporedne nam nedostaje. Kapital i radna snaga "to" ne vole. Oni "sele u tople krajeve".

Press

Ukoliko ste ljubitelji avanture, a volite okean, krajnje je vrijeme da sakupite novac i posjetite "Titanik".

Naime, bakterije koje se kontinuirano formiraju na rđi "Titanika" će uskoro potpuno uništiti njegove ostatke. Eksperti predviđaju da će "Titanik" trajati još nešto više od 20 godina.

Ovo znači da će ronjaci koji su odlučili da se otisnu u avanturu u idućim ekspedicijama biti među posljednjim ljudima koji će dobiti priliku da vide ovaj poznati brod. Iako su ekspedicije komercijalnog karaktera, oni će takođe pokušati da korištenjem 3D modela analiziraju štetu i sačuvaju uspomenu na "Titanik" za buduće generacije.

Podsjetimo, "Titanik" se sudario sa santom leda 14. aprila

"TITANIK" nestaje

1912. godine, dok je plovio Atlantikom na svom putovanju iz Sauthemptona do Njujorka. Prepolovljen je i potonuo je na dubinu od 2,8 kilometara, oko 600 km udaljen od obale Njufundlenda u Kanadi.

Poginulo je oko 1.500 ljudi. A bakterijama na dnu okeana je trebalo oko 70 godina da "pojed" metal sa "Titanika" i ostave delikatne oblike koji su nekada bili u unutrašnjosti "Ti-

tanika".

"Sada na 'Titaniku' ima više života nego što je nekada plutalo na površini", rekla je Lori Džon-

ston, mikrobiolog koja je posjetila "Titanik" šest puta. Bakterije

koje su napale ovaj brod su vrsta bakterije koja oksiduje željezo nakon što ga pojede. One su dominantni organizam na tom mjestu.

**EKSPERTI
PREDVIĐAJU
DA ĆE "TITANIK"
TRAJATI JOŠ NEŠTO
VIŠE OD 20 GODINA**

Na idućoj ekspediciji će u podmornici po imenu "Titan" naučnici pokušati laserima, sonarima i tehnologijom koja replicira slike stvoriti najsavršeniji 3D model "Titanika" u istoriji. Karta za ovu ekspediciju košta 105.129 dolara.